

Na Cancún: hoe nu verder? Waar zijn wij vóór? Tweede Ronde Tafel gesprek op 20 februari 2004

Duurzame regionale economieën wereldwijd

Louis de Jel
Stichting Aarde

Stichting Aarde werkt aan een ander economisch systeem, gebaseerd op versterking en verduurzaming van de regionale economie waar ook ter wereld. Het gaat daarbij steeds om een zoveel mogelijk zelfvoorzienende basiseconomie, die meer zekerheid biedt aan boeren en tuinders, aan een gevarieerd midden- en kleinbedrijf en aan burgers. Ook duurzame regionale energievoorziening en afvalverwerking en preventieve gezondheidszorg horen bij een dergelijke ontwikkeling. Regionale bedrijven en boeren kunnen vanuit deze sterkere basis een levendige en eerlijke handel drijven in producten, die niet zelf kunnen worden geproduceerd (denk voor Nederland aan koffie of bananen) en in producten waar overschotten van zijn (zoals zuivel). De stichting streeft in dit verband naar een gezonder evenwicht tussen regionalisering en globalisering en naar kwalitatieve economische ontwikkeling binnen de grenzen die het milieu stelt.

Reden om aan een ander model te werken is dat het huidige economische systeem met zijn tendens naar groei en grootschaligheid onstabiel en ondemocratisch is en teveel sociale en ecologische nadelen heeft. Om een duurzame samenleving te verwezenlijken is een andere economische basis nodig. Overal in de wereld zijn reeds initiatieven voor regionalisering gaande.

Een levendige economische basis in de eigen regio biedt vele voordelen

- Er is veel minder internationaal en nationaal vracht- en woon-werkverkeer nodig; dat komt het milieu ten goede.
- De gehele productieketen wordt korter en doorzichtiger (je weet waar de producten vandaan komen), hetgeen mogelijkheden biedt voor democratische zeggenschap van alle betrokkenen.
- Het feit dat de bedrijvigheid de eigen leefomgeving direct beïnvloedt, is een sterke stimulans voor duurzame productie en consumptie.
- De economische afhankelijkheid van grote internationale concerns wordt minder, en zo hun politieke invloed.
- Er is meer zekerheid dat in de basisbehoeften, zoals eerlijk, gezond voedsel en duurzame energie, kan worden voorzien.
- Investeren in arme landen, in achterstandswijken en op het platteland zorgt voor meer werkgelegenheid en perspectief. Daardoor is er veel minder migratie naar rijkere regio's nodig en neemt de trek naar de stad af.
- Het geeft een flinke stimulans tot een onthaaste en ontspannen samenleving (preventieve gezondheidszorg) waarin sociale verbanden worden versterkt.
- Geld wordt vele keren binnen een regio uitgegeven in plaats van snel naar rijkere gebieden te verdwijnen. Zo wordt de regio sociaal-economisch versterkt.
- Winkels en andere voorzieningen blijven ook voor minder mobiele mensen bereikbaar.
- Conjunctuurschommelingen (inzakkende beurzen, recessies en groei) hebben veel minder invloed dan in het huidige economische systeem, waardoor er meer economische stabiliteit komt.

Doelgroepen

Om een dergelijke ingrijpende herstructurering te realiseren werkt Stichting Aarde samen met de volgende doelgroepen:

- Bedrijven, boeren en organisaties die reeds actief werken aan een duurzame regionale economie: ondersteuning door advies en het genereren van kruisbestuiving tussen initiatieven.
- Overige bedrijfsleven: stimuleren tot werkelijk Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en eerlijke handel; bewerkstelligen dat het bedrijfsleven meewerkt en ruimte biedt aan duurzame regionale economieën.
- Overheden: advies over het scheppen van meer ruimte en betere economische spelregels (randvoorwaarden) om duurzame regionale economieën mogelijk te maken.
- Wetenschappers, onderwijs en politici: brede discussie over de wenselijkheid en mogelijkheid van duurzame regionale economieën.
- Verwante organisaties in verschillende landen: uitwisseling van kennis en ervaring; samenwerking.

Activiteiten

Stichting Aarde doet onderzoek naar duurzame regionale economieën en daaraan gerelateerde thema's, brengt publicaties uit met economische analyses, onderzoeksresultaten en inspirerende voorbeelden, organiseert landelijke en regionale bijeenkomsten, workshops en lezingen, geeft adviezen en initieert regionale pilotprojecten.

Op dit moment wordt gewerkt aan een concreet actieplan voor de gemeente Utrecht. Daarbij dient onder andere het model Wulkow als inspiratiebron (zie bijlage). Stichting Aarde is tevens opdrachtgever voor een wetenschappelijk onderzoek vanuit de Nijmeegse universiteit, dat in 2004 zal worden uitgevoerd. Het thema is: Regionalisering – Een nieuw perspectief voor duurzame sociaal-economische ontwikkeling.

In 2004 zal een brochure worden uitgebracht met de resultaten van ons onderzoek naar praktijkvoorbeelden: 'Economische streken: 15 Initiatieven voor een Duurzame Regionale Economie.' Tevens worden in 2004, in samenwerking met vele partners, tien regionale bijeenkomsten georganiseerd over regionale economie en verwante thema's.

Stichting Aarde
Bezoekadres: Herenweg 59
Postbus 533
3500 AM Utrecht
T 030 - 2302380
F 030 - 6384480
E info@aarde.org
W www.aarde.org
Postbank 24 20 400
ASN Bank 89 82 05 492
KvK Utrecht: 411 796 98

Donaties zijn van harte welkom.

Bijlage: Duurzame, lokale economie in Wulkow

Van uitzichtloosheid naar wereldtentoonstelling

Het verenigingsgebouw lijkt op een UFO. Het was als extern project officieel deelnemer aan de wereldtentoonstelling 2000 in Hannover. De dorpsjeugd bakt op traditionele wijze brood in de

dorpsoven en levert het product aan huis. Ze mogen zelf van de opbrengst genieten: het is hun zakgeld. Op de daken van veel huizen glinsteren zonnecollectoren. Het aantal bewoners met een biologische waterzuivering in de tuin is opvallend hoog. Wulkow: een piepklein plaatsje in de Duitse deelstaat Brandenburg. Het charmante dorpje telt slechts 250 inwoners. Hoe een kleine gemeenschap tot grote daden kan komen.

In Wulkow weet men wat duurzaam aanpakken is. Begonnen als ecologische boerderij met in de schuur (de 'Ökospeicher') de verkoop van ecoproducten, werd hier begin jaren negentig de Vereniging Ökospeicher opgericht. Doel: de leegloop van het dorp een halt toeroepen. Paradedepaardje van de vereniging is het zeer tot de verbeelding sprekende verenigingsgebouw. Het bijzonder originele ontwerp - met aandacht voor duurzaam bouwen - kreeg van de Franse architect de naam 'Domespace' mee. In de volksmond werd het gebouw al snel 'de UFO' genoemd.

Milieuprijs

De 'UFO' staat letterlijk en figuurlijk bol van duurzaamheid. Het afvalwater van het gebouw wordt bijvoorbeeld met behulp van een uitgekende, speciale beplanting in een kleine vijver in de tuin gezuiverd. Het Domespace vormt het kloppend hart van duurzame initiatieven in en rondom het dorp. Ook hebben hier seminars over duurzame plattelandsontwikkeling plaats. In 1994 won Wulkow de Milieuprijs en kreeg het 'model Wulkow' landelijke erkenning.

Logisch Ecologisch

Zo wordt op de wekelijkse markt in de 'Ökospeicher' door de streekbewoners van alles aangeboden en verkocht: van zelfgebakken Kuchen, kunstig gemaakte kaarsenstandaards tot lokaal gestookte Schnaps (in bijzondere flesjes met mooie etiketten). Het is ook interessante waar voor recreant en toerist.

In de kelder van de Ökospeicher staat een biogasinstallatie. Hierin wordt uit verhakseld hout elektriciteit gewonnen. Het hout is in overvloed beschikbaar uit onderhoud van de uitgestrekte bossen in de omgeving.

Ambachtelijk en streekeigen

Een akkerbouw- en melkveebedrijf, dat volgens de principes van de biologische landbouw werkt, zet zich in voor bodemverbetering door regenererende vegetaties in te zaaien op arme en door erosie bedreigde gronden. Daarnaast heeft de vereniging 'Ökospeicher' iemand aangetrokken die het ambachtelijke streekeigen leembouwhandwerk beheerst. Leembouw is een milieuvriendelijke manier van bouwen, waarbij gebruik wordt gemaakt van lokaal beschikbaar en natuurlijk materiaal. Met leembouw wordt een goede isolatie bereikt. Het is vooral om die reden een veel gevraagd ambacht. Het bedrijf heeft opdrachten in de wijde omgeving en loopt goed.

Succesverhaal

En het resultaat van dit alles? Verminderde CO₂-uitstoot door het gebruik van duurzame energie. Door de gebruikte teelttechnieken in de landbouw is er geen uitspoeling van kunstmeststoffen en bestrijdingsmiddelen. De bodem wordt zodoende beschermd tegen erosie en bovendien verbetert de kwaliteit van de bodem. Flora en fauna in en rondom het dorp zijn in weelderigheid toegenomen. De bever is weer gesignaleerd. Het dorp heeft volledige energie-onafhankelijkheid gerealiseerd. Maar misschien nog wel de belangrijkste succesfactor van de Vereniging Ökospeicher is het daadwerkelijk voorkómen van de exodus van het platteland. Dorpsbewoners zijn in Wulkow blijven wonen en de prettige leefomgeving van dorp en ommeland trekt ook steeds meer mensen van 'buiten' aan.

Onafhankelijk

Ondanks de bewonderenswaardige resultaten kan de Ökospeicher maar moeilijk aan subsidie komen. Het interdisciplinaire concept, met z'n vele dwarsverbindingen tussen milieu-, sociale en economische doelen blijkt slecht te passen binnen allerlei bestaande subsidiecriteria. De oorspronkelijk holistische, meerdimensionale benadering van projectvoorstellen wordt vaak net zo lang geamputeerd tot ze ééndimensionaal zijn, maar daarbij ook een groot deel van hun essentie hebben verloren. De vereniging zet zich daarom actief in zo onafhankelijk mogelijk te opereren. En daarvoor moeten nog heel wat zoete Kuchen worden gebakken...

Het Initiatief

- Een lokale ondernemer
- De voormalige burgemeester
- De lokale dominee

De Ecologische Winst

- Reductie van de CO₂-uitstoot door duurzaam energiegebruik
- Biologisch-dynamische landbouw, waardoor rijkere flora en fauna
- Geen uitspoeling van kunstmeststoffen en bestrijdingsmiddelen
- Geen gronderosie
- Verbetering van de bodemkwaliteit
- De bever is weer gesignaleerd
- Energie-onafhankelijkheid van de dorpsgemeenschap

De Sociale en Economische Winst

- De lokale handel creëert bestaansinkomen voor minima
- Verbetering van het leefklimaat voor bewoners
- Versterking van de lokale identiteit
- Door vele activiteiten is het dorp toeristisch-recreatief aantrekkelijk geworden
- Voorkoming van een exodus van het platteland
- Verbrede horizon door blijvende landelijke belangstelling

De Financiering

- Inkomsten voor de vereniging uit advisering
- Verhuur van de Domespace
- Gemeentelijke subsidie
- Maximaal gebruik van vrijwilligers

Het Contact

Roland Kant en Martin Merck

Ökospeicher e.V. Wulkow

Am UFO 1

15236 Wulkow

T +49 (33602) 46 900

F +49 (33602) 46 912

E info@oekospeicher.de

I www.oekospeicher.de